

Mistä yhteisöllisessä asumisessa on kyse lainsäädännön näkökulmasta

neuvotteleva virkamies Satu Karppanen

Yleistä

- Säädetään sosiaalihuoltolain 21 b pykälässä.
  - Koskee kaikkia asiakasryhmiä.
- Yhteisöllinen asuminen sijoittuu palvelumuotona kotihoidon ja ympärivuorokautisen palveluasumisen väliin.
- Yhteisöllinen asuminen ja yksilölliseen tarpeeseen vastaavat palvelut järjestetään erikseen.
  - Mahdollistaa joustavat ratkaisut erilaisille asiakkaille ja asiakasryhmille.
- tavoitteena on turvata kaikille tarpeita vastaavat palvelut
- Tavoitteena on tehokas palvelurakenne: henkilöstö ja kustannukset

Asiakkaat

- Yhteisöllistä asumista järjestetään henkilölle
  - joka tarvitsee sitä sillä perusteella, että hänen toimintakykynsä on alentunut ja hoidon ja huolenpidon tarpeensa kohonnut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavaan syyn vuoksi.
  - Jonka palvelutarpeeseen voidaan vastata muilla sosiaalipalveluilla kuin ympärivuorokautisilla palveluilla
- THL on arvioinut RAI-aineiston pohjalta, että kotihoidossa ja ympärivuorokautisessa palveluasumisessa osa iäkkäistä asiakkaista on toimintakyvyltään ja terveydentilaltaan sellaisia, että vastaavan kuntoiset asiakkaat voitaisiin jatkossa sijoittaa yhteisölliseen asumiseen.

Yhteisöllisen asumisen järjestäminen

- Yhteisöllinen asuminen on hyvinvointialueen järjestämisvastuulla oleva sosiaalipalvelu:
  - **Asian vireille tulo**

Kun hyvinvointialueen sosiaalihuollon palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää sosiaalihuollon tarpeessa olevasta henkilöstä.
  - palvelutarpeen arviointi
  - asiakassuunnitelma
  - hallintopäätös

Jos palvelua ei myönnetä tai sitä ei voida antaa säädetyssä ajassa on asiakkaalle tehtävä kielteinen päätös.
  - **Toimeenpano**

Päätös on toimeenpantava kiireellisissä tapauksissa viipymättä ja muissa kuin kiireellisissä tapauksissa ilman aiheetonta viivytystä. Päätös on kuitenkin toimeenpantava viimeistään 3 kuukaudessa asian vireille tulosta.

Yhteisöllisen asumisen sisältö

- Esteetön, turvallinen asumisyksikkö, jossa asiakkaalla on hänen tarpeitaan vastaava asunto
- Sosiaalista kanssakäymistä edistävään toimintaan soveltuvat tilat
- tiloissa tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa
- Myös aiempaan tavalliseen palveluasumiseen on sisältynyt velvoite järjestää asiakkaalle sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut

Sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta

- Sisältö vastaa asiakkaiden toiveita ja tarpeita
- Hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistävää sekä sisällöltään että määrältään
- Yhteisöllistä eli tapahtuu toimintayksikön yhteisissä tiloissa tai yhteisesti ulkona
- Vapaaehtoista, mutta osallistumiseen kannustetaan ja tuetaan

Palveluntuottaja

- Palveluntuottaja vastaa siitä, että
  - tilat ja asunnot vastaavat niille asetettuja vaatimuksia
  - Sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta täyttää sille asetetut vaatimukset
- Kiinteistön omistaja ei voi olla yhteisöllisen asumisen palveluntuottaja, ellei sillä ole sen lisäksi sosiaalipalvelutuotantoa.
- Asukkaat voivat kuitenkin tehdä vuokrasopimukset asunnostaan suoraan kiinteistön omistajan kanssa, vaikka tämä ei olisikaan palveluntuottaja.

Vastuuhenkilö

- Palveluntuottajan on nimettävä toimintayksikköön vastuuhenkilö, jonka tulee johtaa toimintaa ja varmistaa, että palvelut täyttävät niille säädetyt edellytykset.
- Palveluyksikön vastuuhenkilöllä tulee olla toiminnan edellyttämä asianmukainen koulutus, kokemus ja ammattitaito. Yhteisöllisessä asumisessa on kyse sosiaalipalvelusta, joten toiminnan johtamisessa on oltava sellaista sosiaalihuollon asiantuntemusta, joka tukee asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisten ja turvallisten palvelujen järjestämistä sekä laadukkaiden palvelujen kokonaisuutta.
- Vastuuhenkilö vastaa toimintayksikön omavalvonnan toteuttamisesta.
- Vastuuhenkilö voi olla osa-aikainen.

Pelastussuunnitelma (pelastuslaki)

- Laadittava rakennukseen tai muuhun kohteeseen, joka on poistumisturvallisuuden tai pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampi tai jossa henkilö- tai paloturvallisuudelle, ympäristölle tai kulttuuriomaisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat.
- Pelastussuunnitelman laatimisesta vastaa rakennuksen tai kohteen haltija. Jos rakennuksessa toimii useita toiminnanharjoittajia, rakennuksen haltijan tulee laatia pelastussuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. **Rakennuksen haltijan tulee laatia rakennuksen pelastussuunnitelma kuitenkin aina yhteistyössä palvelu- ja tukiasumisen toiminnanharjoittajan kanssa.**
- Pelastussuunnitelmassa on oltava selostus:
  - vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmistä;
  - rakennuksen ja toiminnassa käytettävien tilojen turvallisuusjärjestelyistä;
  - asukkaille ja muille henkilöille annettavista ohjeista onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi;
  - mahdollisista muista kohteen omatoimiseen varautumiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Poistumisturvallisuus ja poistumisturvallisuusselvitys (pelastuslaki)

- Asumisyksikön muotoon järjestetyissä palvelu- ja tukiasunnoissa, joissa asuvien toimintakyky on tavanomaista huonompi, **toiminnanharjoittajan on etukäteen laadituin selvityksin ja suunnitelmin ja niiden perusteella toteutetuin toimenpitein huolehdittava, että asukkaat ja hoidettavat henkilöt voivat poistua turvallisesti tulipalossa tai muussa vaaratilanteessa itsenäisesti tai avustettuina.**
- Toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa hyvinvointialuetta, kuntaa ja muuta julkisoikeudellista yhteisöä. Toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan myös yritystä ja muuta yhteisöä, joka hyvinvointialueen, kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön kanssa tehdyn sopimuksen perusteella tai muutoin vastaa tai huolehtii hoitolaitoksen ylläpidosta tai palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä.
- **Toiminnanharjoittajan on laadittava selvitys siitä, miten rakennuksen tai tilan käyttötapa ja henkilöiden rajoittunut, heikentynyt tai poikkeava toimintakyky sekä muut poistumisturvallisuuteen vaikuttavat tekijät otetaan huomioon tulipaloihin ja muihin vaaratilanteisiin varautumisessa ja poistumisjärjestelyissä.**

Asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaavat palvelut

Muut asiakkaan tarvitsemat palvelut järjestetään erikseen

- Esimerkiksi tukipalvelut (ateriat, siivous, vaatehuolto) ja/tai kotihoito
- Asiakkaan tarpeen mukaiset muut palvelut voi tuottaa yksi tai useampi muu palveluntuottaja kuin yhteisöllisen asumisen tuottaja
- On mahdollista myös palkata yksikköön oma henkilökunta, joka tuottaa asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin perustuvat palvelut

Muiden palvelujen resurssin mitoittaminen

- Tukipalvelut palvelutarpeen arvioinnin pohjalta tarpeen mukaan.
- Kotihoito:
  - Myönnetään palvelutarpeen mukaan tuntimääräisesti.
  - Kotihoitoa järjestetään henkilön tarpeen mukaan vuorokaudenajasta riippumatta.
  - 46 b §: Kotikäyntien suunnittelu ja kotihoidon toteuttaminen
Kotihoitoon kuuluvat kotikäynnit sekä niitä toteuttavien työntekijöiden päivittäiset työtehtävät ja työajat on suunniteltava niin, että asiakas saa palvelua sen tuntimäärän, joka hänelle kuuluu palvelua koskevan päätöksen tai sopimuksen mukaan, jollei hänen muuttuneista olosuhteistaan muuta johdu.
  - Henkilöstöresurssi mitoitetaan siten, että asiakkaille myönnetty tuntimäärä toteutuu.

Yhteisöllisen asumisen toteuttaminen

- Hyvinvointialue palvelun järjestäjänä on vastuussa siitä, että asiakas saa hänelle myönnetyt palvelut.
- Kukin palveluntuottaja vastaa itse antamastaan palvelusta.
- Hyvinvointialue voi huolehtia asiakkaan palvelukokonaisuudesta ja sen koordinoinnista esimerkiksi omatyöntekijän avulla. Asiakkaalla tulee sosiaalihuoltolain 42 §:n mukaan olla omatyöntekijä.
- Jos aiemmat palvelut eivät täytä yhteisöllisen asumisen vaatimuksia esimerkiksi toimitilojen osalta, on ryhdyttävä toimiin palvelun muuttamiseksi lain mukaiseksi.

Asiakkaan maksut

- Asunto: Asiakas tekee vuokrasopimuksen, johon voidaan asunnon lisäksi jyvittää osa yleisistä tiloista.
- Sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta: Hyvinvointialue saa periä asiakkaalta kohtuullisen maksun 21 b §:n 1 momentissa tarkoitettusta sosiaalista kanssakäymistä edistävästä toiminnasta.
- Asiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin vastaavat palvelut:
  - Kotihoidon maksu: Hyvinvointialue saa periä jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta kuukausimaksun, joka määräytyy palvelupäätökseen kirjattujen palvelutuntien määrän, asiakkaan maksukyvyn ja perheen koon mukaan. Maksuun ei sisälly asumiskustannuksia.
  - Tukipalvelujen maksu: Hyvinvointialue saa periä asiakkaalta kohtuullisen maksun asiakassuunnitelmaan sisältyvistä sosiaalihuoltolain 19 §:n 2 momentissa tarkoitetuista tukipalveluista.

Yhteisöllisen asumisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen toteuttaminen samassa yhteydessä

1/4

- Samassa rakennuskokonaisuudessa voi olla yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista palveluasumista sekä asumista tavalliseen asuntokantaan kuuluvissa asunnoissa.
- Molempia palveluja voidaan tuottaa samassa toimintayksikössä, jolloin niillä voi olla yhteinen vastuuhenkilö, henkilöstö ja omavalvontasuunnitelma.
- Tilanteessa, jossa asukkaan toimintakyky muuttuu niin, että hänellä on tarve siirtyä yhteisöllisestä asumisesta tai tavallisesta asumisesta ympärivuorokautiseen palveluasumiseen, hänelle on tehtävä palvelutarpeen arviointi ja palvelusuunnitelma sekä niihin pohjautuva hallintopäätös ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntämisestä.
  - Asiakkaan etu on aina otettava huomioon. StVM: jos asiakkaan etu edellyttää siirtymistä toiseen asuntoon, on pyrittävä järjestämään asiakkaan asuminen vahvempien palvelujen turvin ainakin samassa asuinympäristössä, esimerkiksi palvelukorttelissa.

Yhteinen henkilöstö 2/4

- Molempien palvelujen asiakkaita varten tulee olla riittävä henkilöstö
  - Ympäri vuorokautisen palveluasumisen asiakkaille vanhuspalvelulaissa säädetty henkilöstö, jos kyse on iäkkäiden palveluista
  - Kotihoidon asiakkaille riittävä henkilöstö vastaamaan asiakkailla havaittuun palvelutarpeeseen ja sen pohjalta myönnettyihin palveluihin
- Yhteinen henkilöstö voi vastata molempien palvelumuotojen asiakkaiden palvelutarpeisiin.
- Palveluntuottaja vastaa aina siitä että, palvelu vastaa laadultaan laissa olevia edellytyksiä.

Yhteinen henkilöstö 3/4

- Laskennallinen esimerkki kotihoidosta:
  - Jos ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaita on toimintayksikössä 30, siellä olisi mitoituksen mukainen välittömän työn henkilökunta 21 henkilöä.
  - Yhteisöllisen asumisen yksiköllä on myös 30 asiakasta, suurimmaksi osaksi kotihoitoa saavia, esimerkiksi 30 min päivässä eli 15 tuntia päivässä, eli 2 työntekijää päivässä
  - Yksiköissä yhteensä 23 työntekijää (21+2).

Yhteinen henkilöstö 4/4

- Sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa tuottava henkilöstö voi toteuttaa toimintaa molempien palvelujen asiakkaille sekä haluttaessa myös rakennuskokonaisuuteen sisältyvien tavallisten asuntojen asukkaille.
- Toimintayksikön henkilöstö voi myös antaa esimerkiksi tukipalveluja tai kotihoitoa rakennuskokonaisuuden tavallisen asuntokannan asukkaille, kun huolehditaan siitä, että kaikkien palvelujen asiakkaat saavat heille myönnetyn määrän palvelua.

Ratkaistavia kysymyksiä 1/2

- Toteuttamiseen liittyy eri ministeriöille kuuluvaa lainsäädäntöä
- Investointeja sääntelee hyvinvointialueiden rahoitusta koskeva lainsäädäntö
  - Pitkäaikaiset vuokrasopimukset katsotaan investoinneiksi
- Asuntoa ja rakennuksia/rakentamista sääntelee niihin liittyvä lainsäädäntö
  - Asunnon määritelmä, onko esim. aina oltava keittiö, jos asiakas ei sitä tarvitse, riittäisikö keittiövaraus?
- Palo- ja poistumisturvallisuudesta säädetään pelastuslaissa

Ratkaistavia kysymyksiä 2/2

- Monimuotoisuus ja joustavuus:
  - Asiakkaan palvelukokonaisuus koostuu useasta osasta
  - Asiakasmaksu koostu useasta osasta
  - Tuotteistamisen haaste
  - Kilpailuttamisen haaste

Kiitos!

stm.fi ›
@STM_Uutiset ›

